

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет/інститут економічний

Кафедра фінансів

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК-43

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА І ФІНАНСОВІ РИЗИКИ

Рівень вищої освіти – перший

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

м. Івано-Франківськ – 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Фінансова безпека і фінансові ризики
Викладач (-і)	к.е.н., доц. Сус Т.Й.
Контактний телефон викладача	+38(098)7889547
Е-mail викладача	<i>taras.sus@pnu.edu.ua</i>
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЕКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=97&id_cou=2696
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до курсу	
<p>Забезпечення національних інтересів та економічної безпеки в найважливіші функції держави, реалізація яких покликана посилювати економічну незалежність та ефективність економічного розвитку. Економічна безпека являється фундаментальною основою економічної ефективності держави в цілому, яка забезпечує свою фінансову безпеку як складову частину національної безпеки. В сучасних умовах особливу роль відіграє насамперед система фінансової безпеки держави як базова складова економічної безпеки держави в цілому. Загрози фінансовій безпеці держави, суб'єктів господарювання зумовлені посиленням фінансової глобалізації, послабленням державного контролю за розвитком грошово - кредитних відносин, підвищенням значення валютних відносин і зростанням міжнародної мобільності капіталу й посиленням впливу валютної сфери на процеси, що відбуваються в сучасному секторі економіки.</p> <p>Актуальність вивчення фінансової безпеки держави пов'язана з економічними проблемами України на сучасному етапі розвитку: зростанням зовнішнього та внутрішнього боргу країни, підвищенням рівня інфляції та рівня монетизації, збільшенням обсягів зобов'язань суб'єктів господарювання тощо. Нерозуміння місця і ролі фінансової безпеки підприємства призводить до неефективного використання наявних ресурсів і резервів. Звідси помилковими можуть виявитися управлінські рішення щодо адаптації підприємства до зовнішнього середовища, бути відсутньою чітка і продумана технологія поведінки в нестандартних ринкових умовах. Забезпечення національної економічної та фінансової безпеки не можливе без формування підходів до оцінювання їх стану. Дисципліна «Фінансова безпека та фінансові ризики» орієнтована на глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами теоретичних та практичних аспектів фінансової безпеки, які повинні спонукати їх до розуміння, що саме фінансова безпека як головна складова економічної безпеки поєднує в собі відносини з управління фінансовими ресурсами та оптимізації їх використання, а також фінансові інструменти, що забезпечують стабільну й ефективну економічну діяльність .</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Набуття студентами знань і навичок, формування в них економічно орієнтованого світогляду, що створює необхідні передумови для професійного самовдосконалення та розуміння сучасних проблем фінансової безпеки та фінансових ризиків в ринкових умовах.</p> <p>Метою є вивчення сутності й впливу фінансової безпеки та фінансових ризиків на економічну безпеку, набуття вмінь аналізувати та прогнозувати фінансові ризики в державі, світі, орієнтуватись в сучасних проблемах фінансової безпеки та шляхах їх вирішення.</p>	

4. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності: Формування та розширення світогляду студента в області фінансової безпеки, сутності та складових фінансової безпеки, здатність до розуміння актуальності використання методик оцінки складових фінансової безпеки держави, зокрема:

- Інвестиційна безпека та її показники
- Заходи щодо зміцнення фінансової безпеки
- Показники фінансової безпеки
- Методи аналізу фінансових ризиків
- Проблеми податкової та бюджетної безпеки
- Вплив державних боргів на фінансову безпеку.

Фахові компетентності : Застосовувати механізми фінансування інноваційного розвитку;

Проводити проектне фінансування інновацій;

Здійснювати пошук та диверсифікувати джерела фінансування інноваційного розвитку;

Розробляти пропозиції стосовно можливих джерел фінансування інноваційного розвитку суб'єктів господарювання.

Працювати з науковою фаховою літературою

Здійснювати оцінку фінансової безпеки.

Проводити аналіз фінансових ризиків

прогнозувати вплив грошово-кредитної політики на фінансову безпеку

5. Програмні результати навчання

Належний рівень знань у сфері фінансової безпеки, розуміння принципів та факторів що впливають на фінансову безпеку, особливостей функціонування фінансових систем та загроз фінансовій безпеці, фінансової термінології. Виявляти та аналізувати ключові характеристики фінансової безпеки, оцінювати їх взаємозв'язки з національною та світовою економіками. Збирати, аналізувати та пояснювати необхідну інформацію, розраховувати економічні та фінансові показники, обґрунтовувати фінансові рішення на основі використання необхідних інструментальних засобів. Вміти нести відповідальність за результати професійної діяльності у сфері фінансів.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу - 180год.

Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		30	
практичні		30	
самостійна робота		120	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
IV	072Фінанси, банківська справа та страхування	другий	вибірковий

Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Літера-тура	Завдання, год	Вага оцін-ки	Термін виконання
<p>Тема 1. Чинники фінансової безпеки економічна та національна безпека</p> <p>Сутність економічної безпеки. Фінансова безпека, як елемент економічної безпеки. Поняття та зміст фінансової безпеки. Особливості фінансової безпеки в сучасних умовах. Фінансова безпека держави.</p>	Лекція, практичне заняття	[1,2]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття	4 бали	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 2. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави.</p> <p>Механізм забезпечення фінансової безпеки. Індикатори стану фінансової безпеки України. Об'єкти та суб'єкти фінансової безпеки. Внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці.</p>	Лекція, практичне заняття	[1,2]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття	4 бали	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 3. Пріоритети зміцнення фінансової безпеки</p> <p>Складові фінансової безпеки. Показники фінансової безпеки. Заходи щодо зміцнення фінансової безпеки. Загрози фінансовій безпеці.</p>	Лекція, практичне заняття	[3,4,5]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття.	4 бали	До наступного заняття за розкладом

<p>Тема 4.</p> <p>Фінансова безпека через призму інвестиційної безпеки.</p> <p>Інвестиційна безпека її суть та показники. Оцінка рівня інвестиційної безпеки. Чинники впливу на інвестиційну безпеку. Інвестиційна безпека через призму загроз. Сучасний стан інвестиційної безпеки.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[1,2]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття</p>	<p>4 бали</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p>Тема 5.</p> <p>Фінансова безпека українця.</p> <p>Сутність фінансової безпеки людини. Фінвитрати та раціональність. Ризики пов'язані з банками. Фінансові піраміди.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[1,2]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття</p>	<p>4 бали</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p>Тема 6</p> <p>Методи аналізу фінансових ризиків</p> <p>Якісний етап оцінки ризиків. Кількісний етап оцінки ризиків. Методи оцінки ризику. Найбільш використовувані методи.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[5,6]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, Пройти тестування по темах 1-4</p>	<p>4 бали</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p>Тема 7</p> <p>Проблеми бюджетної безпеки</p> <p>Бюджетний процес в Україні. Критерії ефективності бюджетної політики. Причини невиконання бюджету. Формування бюджету в кризовий період.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[5,6,7]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття</p>	<p>5 балів</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>

<p>Тема 8.</p> <p>Податкова безпека її складові</p> <p>Податкова політика на сучасному етапі. Складові податкової безпеки. Ухилення від сплати податків. Питома вага податків та зборів. Досвід США в податковій політиці.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[4,6]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття</p>	<p>5 балів</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p>Тема 9.</p> <p>Грошово-кредитна політика і фінансова безпека.</p> <p>Антиінфляційна спрямованість грошово-кредитної політики. Дефляційна політика. Грошово - кредитна політика в умовах співпраці з МВФ. Основні загрози у грошово-кредитній сфері. Грошово - кредитна політика в умовах кризи.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[3,5]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття. Підготувати огляд ринку інновацій</p>	<p>5 балів</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p>Тема 10.</p> <p>Валютно-курсова політика та її вплив на економічні процеси</p> <p>Складові валютно-курсової політики. Індикатори валютного курсу. Валютне регулювання і валютний контроль. Валютний ринок та паритет купівельної спроможності.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[6,7]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття.</p>	<p>5 балів</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p>Тема 11.</p> <p>Забезпечення безпеки інвестиційної діяльності бізнесу</p> <p>Критерії інвестиційної безпеки бізнесу. Механізм захисту інвестицій. Іноземні</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[6,7]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття.</p>	<p>5 балів</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>

інвестиції та їх безпека. Фінансова складова безпеки.					
<p>Тема 12.</p> <p>Тіньова економіка як загроза фінансовій безпеці</p> <p>Тіньова економіка її характеристики. Заходи з детінізації економіки. Загрози тіньової економіки фінансовій безпеці. Засоби боротьби з тіньовою економікою.</p>	Лекція, практичне заняття	[6,7]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття.	5 балів	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 13.</p> <p>Проблеми банківського кредитування реальної економіки</p> <p>Види банківських кредитів. Середньозважена ставка рефінансування. Проблеми кредитування в період кризи. Загрози пов'язані з банківським кредитуванням. Рекапіталізація банків.</p>	Лекція, практичне заняття	[6,7]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття.	5 балів	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 14.</p> <p>Вплив державних боргів на фінансову безпеку</p> <p>Поняття державного боргу та його складові. Зовнішній та внутрішній борг. Оцінка стану державного боргу. Проблеми з обслуговування зовнішнього боргу.</p>	Лекція, практичне заняття	[6,7]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття.	5 балів	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 15.</p> <p>Відплив капіталу та фінансова безпека держави</p> <p>Наслідки відпливу капіталу в тінь. Методи відпливу капіталу з України. Офшорні зони.</p>	Лекція, практичне заняття	[6,7]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття.	5 балів	До наступного заняття за розкладом

Протидія відмиванню грошей. Операції, що використовуються при відмиванні грошей.				
7. Система оцінювання курсу				
Загальна система оцінювання курсу	<p style="text-align: center;">100 бальна– 50 балів протягом семестру та 50 балів за тестування</p> <p>“відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами, використовує підходи та методи визначення фінансових ризиків, володіє методами аналізу фінансових ризиків</p> <p>“добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних наукових економічних проблем, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв’язках;</p> <p>“задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання при розгляді механізму фінансування інноваційного розвитку, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв’язки;</p> <p>“незадовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p>			
Вимоги до індивідуальної роботи	<p style="text-align: center;">Індивідуальне завдання виконується студентом у формі розширеного реферату з даного курсу і є підсумковим завданням, яке спрямоване на вдосконалення навичок самостійної роботи із закріпленням тих знань, які були отримані під час його викладання.</p> <p>Мета роботи – сприяти закріпленню знань студентів в процесі дослідження, аналізу та узагальнення результатів вивчення основних тем даної дисципліни.</p> <p>Пропонований перелік тем індивідуального завдання студенти отримують на початку семестру, в якому вивчають предмет «Фінансова безпека та фінансові ризики» (для студентів з.ф.н. – під час першого настановчого міжсесійного заїзду). Робота не обмежена в обсязі, але в цілому вона має бути викладена на 10-15 сторінках з написанням змісту та обов'язково списку використаної літератури з посиланнями на неї за текстом.</p> <p>Мета роботи формулюється у вигляді очікуваних результатів, які являють собою внесок у практику теми, що розглядається. Тематика завдань має як теоретичну, так і</p>			

	практичну спрямованість.
Семінарські заняття	Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і практичні навички з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни
Умови допуску до підсумкового контролю	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка за поточне тестування (20 балів); – оцінка за відповіді на всі основні та додаткові запитання під час аудиторних занять (20 балів); – оцінка за індивідуальну роботу (10 балів);

7. Політика курсу

- самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

Академічна доброчесність: посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні матеріали з обов'язковими посиланнями.

Відвідування занять :Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом відповідно вимог кафедри, що встановлені на засіданні кафедри (співбесіда, реферат тощо).

Пропущені практичні, семінарські та лабораторні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій Поточні „2”, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному, семінарському та лабораторному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп.

9. Рекомендована література

1. Барановський О.Т. Фінансова безпека в Україні (Методологія оцінки та механізм забезпечення), Київський національний торг.-ек. ун-т. К.: КНТЕУ, 2004. 759с.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с..
3. Кузенко Т.Б., Мартюшева Л.С., Грачов О.В., Литовченко О.Ю. Фінансова безпека підприємства/навч.посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 304 с.
4. Козаченко А. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: Сутність та механізм забезпечення: Монографія. К.: Лібра, 2003. 280 с
5. Папехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий. Волгоград: Волгоградское научное изд-во, 2007 – 16 с.
6. Сухоруков А.І., Ладюк О.Д. Фінансова безпека держави. Навч.пос. К.: Центр учбової літератури, 2007.192с.
7. Ігнатенко, А. В. Механізми нейтралізації фінансових ризиків українських підприємств в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 5. С.136-144.

8. Крисовата, К. В. Світовий досвід управління фінансовими ризиками та можливість його імплементації в митний простір України *Економічний часопис - XXI*. 2012. № 11-12. С. 58-61.
9. Лук"янова, В. В. Види ризиків у сучасному підприємстві. Економічний ризик [Текст] В.В.Лук"янова. К., 2007. С. 49-168.
10. Пузирьова, П. В. Базові методи нейтралізації фінансових ризиків у підприємницькій діяльності *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 5. С.143-149.
11. Ващенко, І. В. "Тіньова економіка" і фінансова безпека України *Вісник КНУ: економіка*. 2005, № 80. С. 46-48.
12. Власюк, О. С. Виклики та загрози фінансовій безпеці України на середньострокову перспективу . *Фінанси України*. 2012. № 5. С. 3-13.
13. Горохова, О. В. Валютно-курсова політика держави як складова економічної безпеки . *Економіка. Фінанси. Право*. 2013. № 2. С. 29-31.

ДОПОМІЖНА

1. Гривківська, О. В. Фінансова безпека сільського господарства регіонів України *Фінанси України*. 2011. № 7. С. 93-103.
2. Давиденко, Н. М. Фінансова безпека аграрних підприємств у системі корпоративного управління. *Економіка АПК*. 2013. № 5 С. 58-62.
3. Радзівіл К. Поняття та зміст фінансової безпеки держави . *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 5. С.94-98.

Викладач _____

Сус Т.Й. доц. кафедри фінансів